

ՀԱՐԱՐ ԱՊՐԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Մասին լրագիրն 5 անգամ կը հրատարակուի շաբաթը . 4 Օրաբերք եւ 1 Շաբաթբերք :

Տարեկան գին . Կ. Պօլսոյ համար 180 դր. , Գաւառաց , 10 Լիւր . 4 Լեւանայ գին Կ. Պօլսոյ , 90 Լիւր . , Գաւառաց , 5 Լիւր .

Եւրոպայի թուոց գին 60 փոյ . Շաբաթբերք 20 փոյ . Օրաբերք

Դուրս գոյցած լրագրաց համար . ծախս . քր խնայարարական վրայ : Ծանուցանանք տողը մեկ անգամի համար 3 դր. երկու անգամի համար 2 դր. Լրագրաց վերաբերեալ համակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն Խմբագիրը - ՏՅՈՐԷՆԻՆ պիտի ուղարկուի . եւ համար . ծախս քրն ալ դրկողին վրայ է :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 27 ԱՊՐԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Այս օրերս եկած հեռագիրները խառնիխառն բերք կը բերեն դարձեալ : Հեռագիր մը՝ Վաղարշի եւ Սխալեանի՝ Վաղարշի , ուրիշ հեռագիր մը՝ Վաղարշի եւ Բրուսի մէջ ծանր դժուարութիւններ ծագած ըլլալու խօսք կրնեն . Բրուսի ալ խաղաղութիւնը պահպանելու կաշկատի եղեր : Այս պատերազմական խօսքերը մեծաւ մասամբ տեղութեանց զինուորական պատրաստութիւններն պնդող են : Այսինքն միւսին վրայ պատճառ կը դնեն եւ անոր զինուորութեանց նուազութիւնը պահանջէ , որ պէս զի ինքն ալ իրենները նուազեցնեն :

Բրուսի լրագիրները կը ծանուցանեն թէ Վերլինի արքունիքը մայիսի մէկէն իր զօրաց թիւը նուազեցնել սկսեալ է : Բայց այս նուազումները մեծ բաներ չեն . բերդապահ թիւդաւ նոթմանիդ զօրաց ամեն մէկ խումբէն 15 հազար , որոնք զօրաց գումարներն 64 հազար մարդ իրենց տունները պիտի ծանրութիւն , եւ հիմեւադրաց ամեն մէկ վաշտերէն երկուրդ կարգի հրամանատար մը եւ երկու ձի պիտի պակսին : Վաղարշ ալ նմանապէս սկսած է եղեր իր զօրքերը նուազեցնել , եւ անցեալ մարտի վերջէն ի վեր 14,000 մարդ ծանրութիւն :

Այս նուազումները , որք նորէն երեւան ելած պատերազմական զօրքներուն չեն համաձայնիր , դժբաղ դարձած մեծ կարեւորութիւն մը չունին եւ չեն կրնար խաղաղութեան հաստատուն երաշխաւորութիւն մը համարուիլ : Փոխադարձ կասկածները միշտ նոյն են : Վաղարշի , ինչպէս կըսէ Վարդիկի կէս պաշտօնական թերթերէն մէկը , կուզէ աւելցնել հոգալին հաւասարակշռութիւնը զինուորական հաւասարակշռութեամբ որս հել . դիտել , սպասել , եւ ակնածելի ըլլալու համար՝ զինեալ մնալ :

Վարդիկի կայսրն ապրիլի 20ին իր վստիքներով ասորին լրացուց , Այս առթիւ թափաղ լրագիրն յօդուած մը կը հրատարակէ որ ուշադրութեան արժանի է : Կայսրն այն հասակին հասած է , որ մարդու մտաւոր եւ բարոյական կարողութիւններն իրենց կառարեալ հասուն վիճակին մէջ են , եւ շատերուն քով տկարանալ կ'սկսին : Իր վրայ ապագայ դարերուն մէջ ինչ դատողութիւն ալ ըլլայ , պատմութեան մէջ իր հետքը ձգած է , եւ ներկայ սերունդէն անբաժանելի կերպիւ կապուած է իր անուան հետ : Եւրոպական ընկերութեանց առաջինն ըլլալու ջանացող ազգին վրայ իր վեհապետութիւնը քիչ տառնէն քսան տարի տեւած կըլլայ : Ասիկէ դար մ'առաջ եկող լուսավորութիւն մասնաւորն է

ի վեր՝ Վաղարշի մէջ երբեք իշխանութիւն մ'աջադի տեւական եղած չէր : Բայց լուրի Վարդիկի վառասիրութիւնը միայն դա՛ն իրեն վերապահել եղած չէ , այլ եւ ժառանգին ալ ձգել , որ հիմա տառնելու տառնելանէն մեծ է : Յերարխիական Վաղարշի համար՝ այն վեհապետն որ այսօր կը կարգաւորէ , պէտք է լաւ կառավարած ըլլայ : Վաղարշի ազգը , որոյ ձեռքն օր մը բացարձակ իշխանութիւն յանձնուեցաւ իր բազմազան վրայ , միապետական կառավարութեան զատ լաւագոյն բան մը չի կրցաւ գտնել : 1848ին Վաղարշ իրեն աղաւթ տէր մ'ընտրեց , եւ շատ մը տարիներ անցան մինչեւ որ կայսրը հարկներն վրայ սեւ կէտեր նշարեց : Բայց այս խոտորանութեան ի վեր կայսրը դէպքը չփոխուեցաւ : Պէտք չէ՝ որ զօրութիւնն ալ սահմաններ ունենայ , քանի որ մտաւոր կարողութիւններն անձնաւորի սահմաններ ունին : Կարելի չէ՝ արդեօք անցեալ քանի մը սխալներուն դարձման տանիլ՝ ապագային մէջ բացարձակ իշխանութեան հրաժարելով : Այս նկատմամբ թէ՛ կայսր եւ թէ՛ իր ազգատոհմն օգտակար կըլլայ որ մեր ձախք ընտրութիւնները ժողովրդական քուէարկութեան ճշմարիտ արդարեւ ըլլան աւանց կառավարական ստիպումներու : Կայսրական կառավարութիւնը դժուարեալն յարձակմանը կ'օգտագործէ՝ ապահով հիմանց վրայ հաստատուած է , սակայն ոչ որ կրնայ զինքն ապահովել իր սեփական սխալմանց դէմ :

Բրուսի թագաւորը Վերմանիոյ մարտական խորհրդարանին անալիզին նիստը բացաւ : Այս առթիւ Վերլինի լրագիրները գերմանական միութեան նոր ցոյց մը կը գուշակէին , բայց թագաւորին ատենախօսութիւնն այն ալ կրնար իշխանները կը ցրէ : Թագաւորը անտեսական շահերու բացատրութեան տահմանէն դուրս չելաւ , եւ Վերմանիոյ քաղաքական փոփոխութեանց վրայ ալ մի միայն անոր համար ակնարկութիւն բրաւ , որ այն փոփոխութիւնները հարկաւորապէս մարտական միութեան վրայ ալ ազդեցութիւն ունեցած էին : Վերջոյ յայտարարութիւնն ըրաւ թէ իւրը դեր մանական կառավարութեանց օտար տէրութիւններու հետ ունեցած բարեկամական յարաբերութիւնները խաղաղութեան պահպանութիւնը կապահովեն , որ շատ հարկաւոր է ազգային զարգացման . « Այս խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար է որ գերմանական կառավարութիւններն իրենց մէջ զաշխակցութիւն հաստատած են , եւ կրնան ամեն ժամանակ գերմանական ազգին միայնեալ զօրութեան վրայ վստահ ըլլալ : »

Վերմանիոյ խորհրդարանն ալ դայ իրաւանց վերաբերեալ կարեւոր որոշում մ'ըրաւ : Պ. Լիխտի անուն

կրեւորական առաջարկեց որ բանակ յութիւններ ըլլան տէրութեանց մէջ՝ որպէս զի դաշնագրութիւններ հաստատելով պատերազմի ժամանակ մասնաւորապէս ծովու վրայ ունեցած ինչքն ապահովեն : Երեսփոխաններէն շատերն այս առաջարկութիւնը պաշտպանեցին : Անգղիոյ մէջ հասարակաց կարծիքն 1860 էն ի վեր այս նիւթի վրայ լիարատ առաջ դրացած էր : Լիւքսեմբուրգի խորհուրդի վեհապետութիւնն յայտարարութեան համարութիւն չապր մեծ վստահութեամբ էր իրեն : Դամ էր ուրեմն որ հիւսիսային Վերմանիոյ դաշնակցութեան սկիզբը , Վանի մը հիմնադրեց ատենախօսութիւններէ ետեւ , Պ. Լիխտի առաջարկութիւնն ընդհանրապէս ընդունելի եղաւ :

Անգղիոյ մէջ պաշտօնէի փոփոխութիւն պատճառելը ապագայ մը ծագեցաւ : Իրանապի բողոքական եկեղեցւոյն տէրութեան կողմանէ վախճալ արտօնութիւնը վերջներու համար Պ. Լիխտի ըրած առաջարկութիւնը քուէից մեծապէս մասամբ ընդունուեցաւ : Լիսաբոնի Պ. Տիւրայի ժամանակ ուղեց իր պաշտօնակցաց հետ խորհելու : Խորհրդակցութեան արդիւնքն եղաւ հրաժարելու որոշումը , բայց թագաւորն չընդունեց իր պաշտօնէից հրաժարականը : Գերմանիոյ Պ. Տիւրայի յայտարարութիւնն իրենց մէջ ընդունուի , եւ ընդհանուր քուէարկութիւնները նոր օրէնսդրութեան համեմատ կատարուին :

Խաղաղ դաշնաժառանգ Ռուսիոյ վերջի իշխանին եւ Մարկիս իշխանուհոյն ամուսնութեան հանդէսն ասորի 22ին Ռուսիոյ մէջ կատարեցաւ : Երբեք գերդատարներ , տէրութեան բարձր պաշտօնատարներ , նախարարներ խորհրդարանին պատգամաւորութիւն , եւ Ռուսիոյ քաղաքական կարգի մեծագոյնն ալ ապրտը գումարեցան , ուր նախ քաղաքային ամուսնութեան հանդէսն եղաւ : Գերմանիոյ նախագահը քաղաքային օրինադրին սահմանեալ յօդուած կարգաւոր իշխանին եւ իշխանուհոյն յայտարարութիւններն ընդունեց : Եւրոպայէն ետք թափուր մը կազմուեալ Ռուսիոյ Մայր եկեղեցին դադրեց , որ փառաւորապէս զարգարած էր , եւ ուր օտար տէրութեանց դեպքաններն ալ անոնց հետ միացան : Ռուսիոյ արքայիկա պուր կրօնական պատին ըրաւ : Պալատը դառնայէ ետեւ , զինուորական պատգամաւորութիւններն իշխանին եւ իշխանուհոյն ծաղիկ փունջներն

կայացուցին : Ռուսիոյ մեծ բազմութեամբ լցուած էր , եւ թագաւորին թագաժառանգ իշխանին եւ իշխանուհոյն համար խիստ համակցական ցոյցեր եղան :

Այս ուրախութեան հանդէսէն դեռ քանի մ'օր առաջ Ռուսիոյ եւ Միլանի դորձաւորներն իրենց դորձերը դադարեցուցին : Վերջոյ մէջ ալ ծանր խռովութիւններ եղան , եւ խառնութեան երկու երկր օր մը մը նացին : Վասն տարեկան երկուստարգներու խումբեր իրենց դրպանները քար լեցուցած՝ փողոցներն եղան եւ բայ խառնութիւնը տեսնելուն պէս տէրերը քարի բռնեցին : Ասանց ետեւէն ալ ժողովրդեան խումբն բազմութիւն մ'իկեցաւ : Մտաւճառներն ու հայագործներն ալ դոյցած ըլլալով , եթէ կառավարութիւնը բանի բանալ չտայ , սոյն անհրաժեշտ պիտի ըլլար : Վերջոյ չելլով ու դառալով դաւաճապետին պալատին առջեւ դրնաց , եւ քարերով աղաղակներ վարաւնելու վրայ էր կը զինուորներն հասնելով միջամտեցին : Երբեք անդամ հրաւեր արուեցաւ ամբոխին որ ցրուի , բայց ան քարերով ու շանթ պատառանք : Ետք վրայ հարկ եղաւ կրակ ընել եւ քանի մը մարդիկ վերաւորեցան : Եւրոպայէն ամբոխը ցրուեցաւ եւ հետեւեալ օրերը քաղաքին մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ : Պատգամաւորութիւն մը կազմուեցաւ դաւաճապետին ներկայանալու համար , բայց դաւաճապետը պատառանք թէ մէկն ալ չպիտի ընդունի մինչեւ որ ամեն բան օրինաւորութեան չվերադառնայ : Այս խռովութեանց պատճառները զլիաւորապէս մէկ երկու նորահաստատուութիւնն արդեօք չարժանեալ չարժանեալ ստացւածոց վրայ դրուածը , որ արդէն Ռուսիոյ եւ Միլանի դորձաւորաց ալ դորձէ դադարելուն պատճառ տրուած էր : Բայց Վերմանիոյ խառնութիւնները Միլանի գիտականներ ալ ունեցին , փասն զի թագաւորին դէմ աղաղակներ լուսեցան , եւ կեցցէ՝ հասարակապետութիւն պոռացուներ եղան :

Վաղարշի պաշտօնէից զուլս Վարդիկ մարաշխտին մահուան բռնական կարեւորութիւն կը տրուէր , եւ կառավարութեան դէմ եղած դժգոհութիւնները զգալու կարող մարդուն մեռնելը նոր յերարխիական մը հաւանական կրնէր : Բայց իր յաջորդը յայտարարութիւնն ըրաւ թէ անոր « ստուերը տակաւին պիտի հոկէ երկրին կառավարութեան վրայ » : Ասիկէ որ ամեն աղաւթաւ ցոյցեր նոյն բռնութեամբ պիտի զարկուէ , եւ Ռուսիոյ ալ տակաւին կրեւորական կառավարութեան բարեքը պիտի վայելէ :

